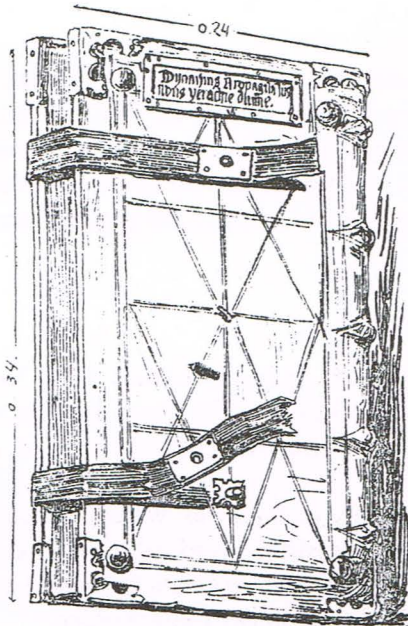

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 63

Op 24 maart 1898 stelde Paul Bergmans in de rubriek "Boekbanden - Bibliotheek van de Stad en van de Universiteit, Mss, n° 69 - XVe eeuw" in het Frans een fiche op over

Boekband van de XVe eeuw

De hiernaast afgebeelde boekband beschermt een handschrift van de XIVe eeuw dat twee verhandelingen bevat van de heilige Denis de Areopagiet, in het Latijn vertaald door Jean Scot Erigène en getiteld: *De hierarchia coelesti* en *De hierarchia ecclesiastica*.

Dit boekdeel werd in 1484 aangekocht door de beroemde bibliofiel Raphaël de Marcatellis, bisschop *in partibus* van Rosence (?) en abt van St-Baafs.

Zoals aangeduid wordt door de volgende notitie op de onderkant van de laatste bladzijde van het boek: *Hunc volume(n) comparavit Raphael de Marcatellis dei gr(aci)*

a Ep(iscop)us Rosen(sis) Abbas sancti Bauonis juxta Gandauu(m) Anno domini 1484.

De band bestaat uit twee eiken planken overtrokken met wit zeugenleder met ingeklopte lijnen die vierkanten en ruiten vormen. Aanvankelijk was het leder bekleed met een zwart, grof weefsel waarvan fragmenten nog te zien zijn aan de rand.

Op elk van de vlakke kanten zijn vijf nagels die de band moeten beschermen tegen wrijving: in de oude bibliotheken werden de boeken immers vlak bewaard; de huidige nagels zijn modern. De hoeken, eveneens in koper, zijn oud, net zoals de twee fijne spijkers die dienen om de riemen te bevestigen die het boek sluiten en die vastgemaakt zijn aan de achterzijde. Deze riemen zijn verdwenen maar werden getekend op het vignet om een idee te geven van hun schikking.

Men bemerkt op de bovenkant van de voorzijde een oud etiket met daarop, in gotische letters, de titel van het boek: *Dyonisius Ariopagita super libris yerachie*

diuine, bedekt met een klein plaatje in doorzichtig hoorn, omlijst met koper.

Cf. J. DE SAINT GENOIS, *Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque de Gand*, (Gent, 1849-1852), n° 546, p.382.

HET AGNUS DEI ALS BESCHERMER TEGEN ALLE ONHEIL

Zowel bij mijn ouders als bij mijn grootouders hing een Agnus Dei aan de muur in één van de kamers. Er werd ons wel gezegd dat dit een Agnus Dei was, maar de betekenis en de geschiedenis daarrond bleef voor ons een raadsel. Lange tijd na het overlijden van mijn grootouders kwam ik via mijn vader in het bezit van hun Agnus Dei en nog veel later ben ik op zoek gegaan naar de oorsprong en de betekenis ervan.

OORSPRONG

Volgens historici bestond het wijden van een Agnus Dei reeds in de VIIIe eeuw. Dáárvóór was het al de gewoonte om vanaf de IVe eeuw hetgene wat restte van de paaskaars in kleine stukjes te snijden, te verdelen en mee te geven met de gelovigen.

In Rome werden dan in een latere periode schijven bijenwas, waarop een stempel met de afbeelding van het Lam Gods ingedrukt werd, bij de gelovigen verspreid. In de VIe eeuw reeds gaf Paus Gregorius de Grote (590-604) zulk een schijf als geschenk aan Theolinde, de Koningin der Longobarden.

Paus Urbanus V (1362-1370) zond er enige naar de Bizantijnse keizer Ivan Paléologue samen met een brief waarin de kracht van het wassen medaillon beschreven werd.

RITUS EN GEBRUIK

In de middeleeuwen was de voorbereiding van die wassen medaillons voorbehouden aan de onderdiakens van het pauselijk paleis. Thans komt dit toe aan de Cisterciënzerpaters die in het monasterium van de H. Bernardus te Rome wonen.

Bij de wijding van de was gebruikt de Paus gewijd water waarin balsem en chrisma (gewijde zalfolie) is toegevoegd. Hij smeekt in de gebeden bij deze wijding, dat al diegenen die deze Agnus Dei zou aanschouwen, aanraken of dragen een ganse reeks weldaden zou bekomen.

Een document uit 1825 stelt dat dan *de boze geesten beven en vluchten, de*